

HOVS KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

*Hovs församling
Vadstena kommun
Linköpings stift
Östergötlands län
2005*

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

HOVS KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Hovs församling

Vadstena kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Översiktskarta	4
Hovs kyrkogård	4
Kyrkogårdens omgivning	4
Hovs kyrka	5
Kyrkogårdens historik	6
Beskrivning av kyrkogården	7
Översiktlig beskrivning av växtlighet mm – Karta	8
Beskrivning av enskilda kvarter	10
Kvarter A	10
Kvarter B	12
Kvarter C	13
Källor	15
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	16
Förklaring till exempellistan	16
Utvärderingskarta	17
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare

säger lagen: ”Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistorisk värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

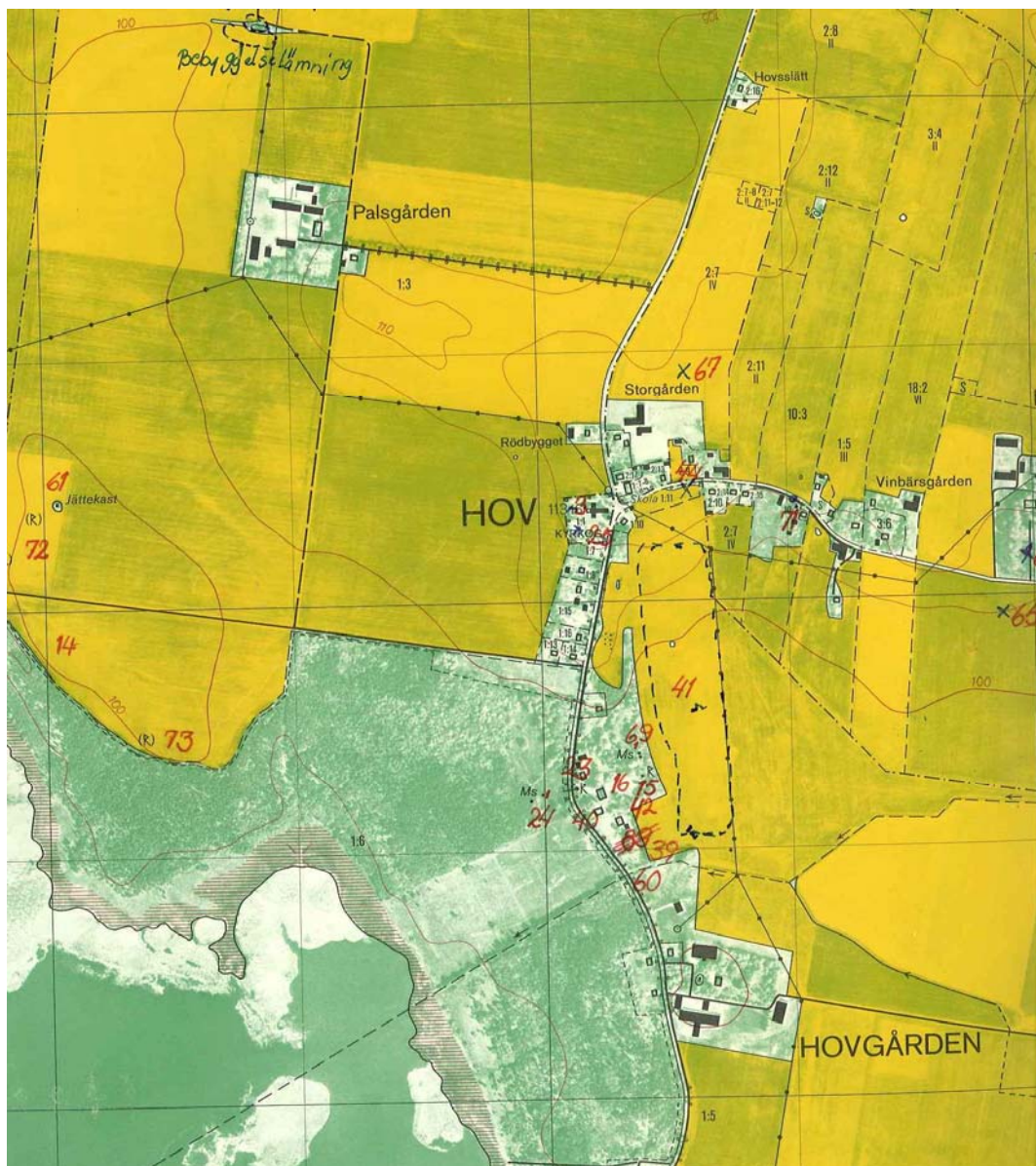
Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Caroline Morgansdotter, Östergötlands läns museum 2005. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

HOVS KYRKOGRÅRD

Kyrkan med omgivande kyrkogård är belägen vid Hovs bykärna som genomkorsas av landsvägen. I anslutning till kyrkogården ligger församlingshemmet. Kyrkan ligger på kyrkogårdens nordöstra del och kyrkans långhus är orienterat i östvästlig riktning.

Utsnitt ur ekonomiska kartan 084 49, Hov 1982.

Kyrkogårdens omgivning

Kyrkan ligger vid ett mindre vägskal med vägar mot Vadstena, Väderstad och Bjälbo. Den är högt belägen på en markerad moränhöjd med utsikt över slätten och Tåkern. Kyrkomiljön ingår som en väsentlig del av den riksintressanta kulturmiljön runt Tåkern. Öster om kyrkan och på andra sidan landsvägen ligger en f d skola, numera församlingshem, med bevarade uthus. Den uppfördes 1875 av kalksten från ett kalkstensbrott på Hovgården. I direkt anslutning till skolan ligger ett reveterat tvåvåningshus som uppfördes 1925 som lärarbostad. I kyrkomiljön ingår även en f d

lanthandel. Söder om kyrkan går en allé förbi Hovgården, som med omgivande park och lövplanterade hagmarker har en tydlig herrgårdsprägel. Gården delades 1879 och två nya ensamliggande större gårdar, Palsgården och Ringsholmen, skapades norr om kyrkan. Den f d prästgården ligger vid Hovnäs ca 2 km öster om kyrkan.

Hov på häradskartan från 1868-1877, blad Orlunda.

Hovs kyrka

Hov är en medeltida socken. Den är belägen på vadstenaslätten vid sjön Tåkern. De tidiga kristna gravmonumenten, de sk eskilstunakistorna, är rikt företrädna i Hov. Den nuvarande kyrkan har föregåtts av en äldre stenkyrka på samma plats. Den nuvarande kyrkan har en komplicerad medeltida byggnadshistoria, som inte är helt klarlagd. Kyrkan började sannolikt uppföras vid mitten av 1100-talet och har under senare delen av medeltiden tillbyggt vid flera tillfällen. Tornhuvens utseende härstammar från en ombyggnad 1765 av östgötabyggmästaren Petter Frimodig.

Hov kyrka 1931. Bild från Östgötabild.

Kyrkan har en salformad plan med sakristia i norr och torn i väster. Huvudingången är via tornet i väster, men separata ingångar finns även till tornet, koret och sakristian. Fasaderna är vitputsade och det branta sadeltaket är spåntäckt. Interiören har behållit en senmedeltida karaktär med delvis bemålade kryssvalv.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek. Uppgifter om äldre lantmäterikartor är hämtade från Lantmäteriets websida.

Storskifteskartan från 1764 visar att den medeltida kyrkogårdens planform hade sju hörn och var mer utvidgad i norr. Storskifteskartan från 1788 visar på en förändring av kyrkogården, en förändring till den form den har idag med fyra hörn och som i öster går parallellt med landsvägen.

Gravkoret anlades 1802 för kyrkoherden Grevellius, som avled 1801. Flertalet barn är begravda i koret. Idag används det som redskapsbod.

Ett foto från 1931 visar att kyrkogårdens södra del saknar de ryggäckar som idag ger området struktur. På fotot syns också gravvårdar i form av vita träkors. Även foton från 1961 visar att det södra området saknar den vegetation som finns där idag.

Ursprungligen utgjordes trädkransen av almar ca 170 år gamla, dessa togs bort 1991, p g a rötskada och de var troligtvis också angripna av almsjuka. Almarna som planterades vid Hovs kyrka 1820 var ett femtiotal. Avverkningen har skett successivt, 1978 fälldes två tredjedelar. Parklindar planterades för att skapa en ny trädkrans.

1992 skedde en renovering av ett relativt stort område av nya kyrkogården.

Beskrivning av kyrkogården

Kyrkogården är enligt gravkartan inte indelad i kvarter. Följande kvartersindelning A-C är konstruerad. Kvarter A utgör området som upptar kyrkogårdens sydöstra del, gravvårdar nr 1-210, 547-552 + ÖLM 3-ÖLM 11. Kvarter B utgör den västra delen av kyrkogården, gravvårdar nr 211-512 + ÖLM 1-2. Kvarter C är minst till ytan av de tre kvarteren och upptar kyrkogårdens nordöstra hörn, gravvårdar nr 513-546. Hovs kyrka omges av öppen åkermark i väst och i norr samt bebyggelse och landsväg i öst. Mindre skogsområde, bebyggelse och parkeringsplats i söder. Kyrkogården är central i bykärnan.

Allmän karaktär

Kyrkogården ger ett oregelbundet intryck då den rika mängden vegetation är av skilda slag gällande såväl utseende som placering. I det sydvästra området ger rygg- och avgränsande häckar en mer sluten karaktär. Kvarter A, området vid kyrkans södra fasad samt kvarter C i den östra delen av kyrkogården ger en mer öppen karaktär då det är relativt glest mellan gravvårdarna.

Omgärdning

Den synliga yttermanteln består av klivna rödsvarta grovkorniga granitblock. Skiftgången är mycket ojämn och skolningen är inte komplett. Lagningsmaterial från senare tid består av sprängsten. Murkrönskanterna är ojämna.

Västra muren: ca 1,7 m hög kallmurad stödmur, krönet täcks av sedum. Består av ca 0,3-1,0 m stora stenar. Mindre träd och buskage växer mellan murens yttermantel och åkermarken.

Norra muren: ca 1,7 m hög vid nordvästra hörnet, stenarna har samma storlek som den västra sträckningen. Beväxt med sedum. Åt nordöstra hörnet smalnar muren av till ca 0,4-0,5 m hög. På vissa ställen skymms mursträckningen av det buskage av gräs och mindre buskar som växer vid murens yttermantel. Det nordöstra hörnet är rundat. Stenarna ca 0,3-1,0 m stora.

Östra muren: ca 0,9 m hög beväxt med sedum. Ca 0,3-1,0 m stora stenar.

Södra muren: ca 1,0 m hög, likadant material och utförande som de övriga sträckningarna. Beväxt med sedum. Den sydvästra delen av muren är skymd där skogspartiet går i kant med muren. Stenarna ca 0,3-1,0 m stora.

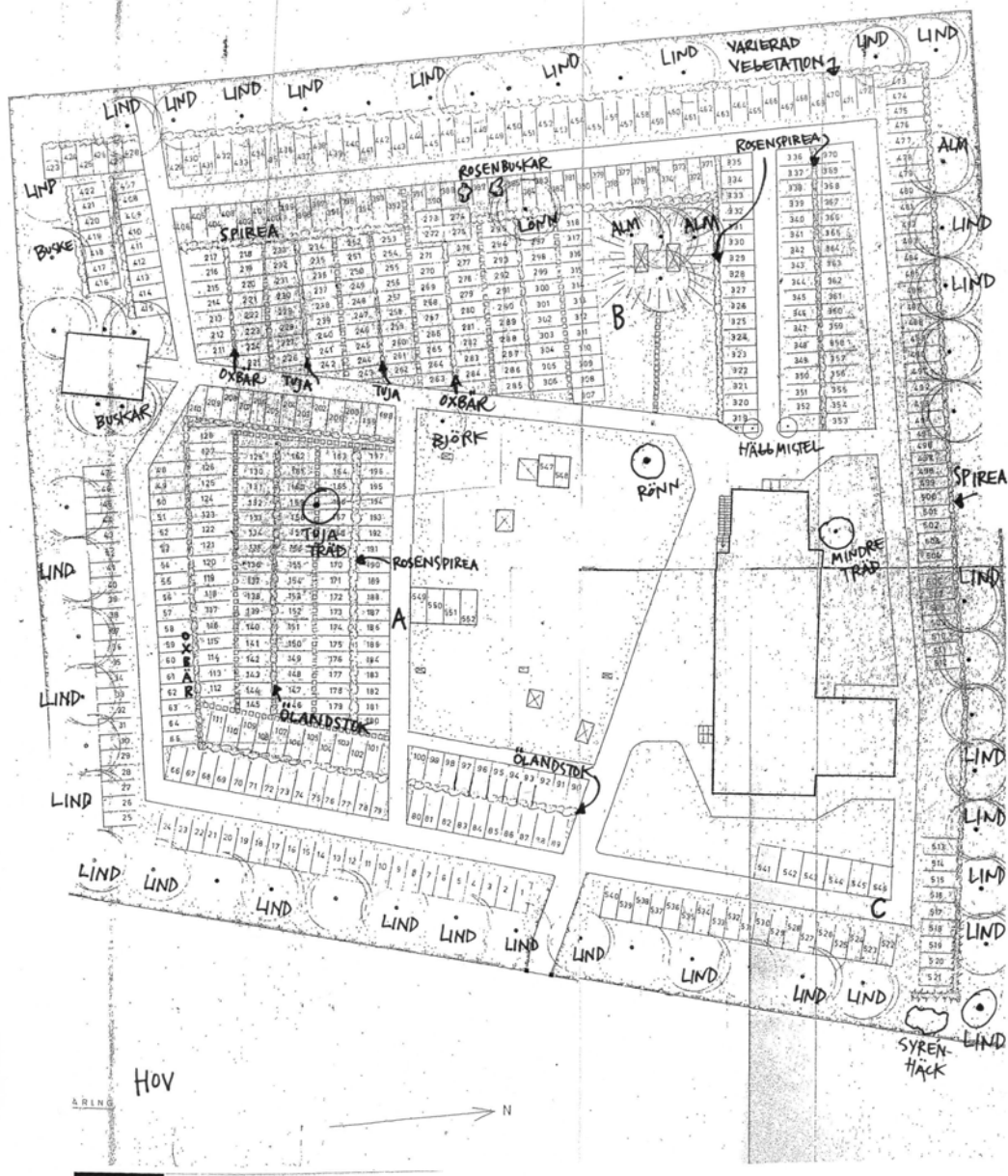
Ingångar

Öster: pargrind i smidesjärn, kvadratiska, där toppen kröns av en konvex utsmyckning. Grindstolpar av råhuggen kalksten. Vid nordöstra hörnet en enkel stentrappa med ett enkelt utformat räcke.

Söder: från parkeringen en trappa i gjutna stenplattor med ett enkelt utformat räcke.

Vegetation

Trädkransen är oregelbunden gällande såväl placering som storlek på träden, övervägande lind samt en alm vid murens norra sträckning. Trädkransen är planterad innanför muren. Kyrkogården domineras av två olika typer av häckar, dels rygghäckar och dels omgärdningshäckar. Friväxande ölandstök, syrenbuske och rosenspirea. Klippt tuja, spirea, måbär, oxbär och try.

Vegetationskarta över Hovs kyrkogård.

Gångsystem

Kyrkogården omgärdas av krattade grusgångar som också delar av kyrkogården. Till gravvårdarna ÖLM 1 och 2 finns kalkstensplattor utlagda som bildar en gångväg. Vid såväl kvarter A och B förekommer övervuxna kalkstensplattor som bildar gångar mellan

gravvårdsraderna. Från södra grinden finns gjutna betongplattor som leder till grusgången.

Gravvårdstyper

Kyrkogården visar ett brett register av gravvårdstyper där variationen av utformning och ålder är stor. Vanligast förekommande är låga och breda vårdar i svart, grå och röd granit. Även kalkstenshällar, marmorvård, stenramsgravar bland annat med kalksten förekommer. Titlarna på gravvårdarna varierar: lantbrukare 19, hemmansägare 7, kyrkvård 5, hederskyrkvård 1, målarmästare 1, smidesmästare 1, student och vällärde 2, trädgårdsmästare 1, prost 2, agronom 1, kontraktsprost 1, lektor 1, greve 1, inspektör 1, snickare 1, kapten 1, riddare 1, kommunalnämndsordförande 1, folkskollärare 1, köpman 1, skollärare 1, organist 1, fanjunkare 1, fjärdingsman 1. Kvinnliga titlar är följande: trotjänarinna 1, barnsköterska 1, sophiasyster 1, lärarinna 1, prostinna 1 samt sjuksköterska 1. Titlarna på gravvårdarna säger mycket om traktens näringsliv och på Hovs kyrkogård dominerar lantbrukare.

Två exempel på gravvårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde. Stenramsgrav med kalksten och en kalkstensvård med medaljong av Thorvaldsen.

Minneslund

Minneslund saknas.

Byggnader

Gravkor vid kyrkogårdens sydvästra hörn. Fasaden är vitputsad och byggnaden står på en stensockel. Brunmålad dubbeldörr i träpanel med dekorativa smideshandtag. Uthuggen text ovanpå dörren, oläsbar. Valmat spåntak. Gravkoret anlades 1802 för kyrkoherden Grevellius, som avled 1801. Flertalet barn är begravda i koret. Idag används det som redskapsbod.

Övrigt

Soffa av trä placerad är vid ÖLM 1 och 2 samt vid kyrkans södra fasad där även ett solur är placerat. Vid sydvästra hörnet är gravvårdar av skild karaktär och ålder staplade på varandra. Vid norra muren finns vattenpost och diverse redskap. Vid södra muren, på parkeringen, står en kompostcontainer uppställd. Fyra belysningsstolpar av klassiskt snitt med gulfärgat glas finns på kyrkogården.

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkans placering på kyrkogårdens nordöstra del är mycket vanlig för medeltida kyrkor. Hov är en medeltida socken och intar en särställning bland länets medeltida

kyrkplatser genom den rika förekomsten av tidigkristna gravmonument. De tidigkristna gravmonumenten, de sk eskilstunakistorna, visar på socknens ledande ställning.

Gravvårdarna representerar en bred spännvidd, där hällar, stenramsgravar och obelisk är några exempel på en ålderdomlig gravvårdstrend och gravanläggningar som är mer påkostade. Till denna kategori hör också gravkullen där kungliga kammarherren, greve Kristian August Vilhelm Ludvig Taube (1767-1801) är begravd. Där vilar också majoren och riddaren A L Lindekrona (1748-1832) jämte sin fru. För att komplettera de trender som avspeglar sig på gravvårdar är det också av vikt att lyfta fram yngre vårdar. Sammantaget gör dessa Hovs kyrkogård till ett historiskt sett innehållsrikt och intressant tidsdokument. Hov socken är en utpräglad jordbruksbyggd, detta vittnar gravvårdarnas titlar om, då lantbrukare och hemmansägare är vanligast förekommande. Kvinnliga titlar förekommer också och flertalet av dessa härleds till yrken inom vård och omsorg.

Trädkransen som är relativt regelbunden och som i huvudsak består av lindar är av vikt för kyrkogårdens karaktär. Mot det västra och norra väderstrecket bildar den en markering gentemot det flacka åkerlandskapet. Variationsrikedomen gällande vegetationen är anmärkningsvärd och ger såväl rumskaraktär som struktur åt kvarteren.

Gravkoret byggdes 1802 för kyrkoherden Grevellius som avled 1801. I gravkoret finns också flertalet barngravar.

Kyrkogårdsmuren är av kulturhistoriskt värde och pargrinden i öster är en viktig del av omgärningen. Gångsystemet med grusgångar vittnar om äldre kyrkogårdstraditioner.

BESKRIVNING AV ENSKILDA KVARTER

Kvarter A Gravplats nr 1-210, 547-552 + ÖLM 3-ÖLM 11

Kvarteret omfattar gravplats nr 1-210, 547-552 + ÖLM 3-ÖLM 11 och ligger söder om kyrkan. I väst ligger kvarter B, i norr kvarter C samt kyrkan, i öst landsväg och bebyggelse, bland annat församlingshemmet. I söder parkering.

Kvarter A.

Allmän karaktär

Kvarteret ger ett osammanhängande intryck då vegetationen är av skilda slag samt oregelbunden.

Omgårdning

I väst och i norr grusgång, i öst och i syd trädkrans.

Ingångar

I söder från parkeringen och huvudgrinden i öst från landsvägen.

Vegetation

Lindar i trädkransen, ett tujaträd samt björk och rönnbär. Kvarteret inramas delvis av en klippt avgränsande häck i oxbär, ca 1,6 m hög. I kvarteret finns också friväxande rygghäckar: rosenpirea ca 0,9 m hög i östvästlig riktning samt två ölandstok ca 0,9-1,5 m höga i såväl östvästlig riktning som nordsydlig riktning.

Gångsystem

Främst krattade grusgångar men vid gravvårdarna förekommer övervuxna gångplattor i granit.

Gravvårdstyper

Kvartersområdet närmast kyrkans södra fasad består främst av äldre gravvårdar som är rikligt bevuxna med lava. Övriga gravvårdar varierar i form, storlek och ålder, övervägande svart, grå och röd granit. Vanligast förekommande från slutet av 1800-talet till mitten av 1900-talet.

Byggnader

Gravkapell/redskapsbod.

Övrigt

Två belysningsstolpar + ett solur. Vattenpost och tillhörande redskap samt soffa.

Kulturhistorisk bedömning

Kvarterets gravvårdar visar på en bred spännvidd av olika gravvårdstyper, de har ett kulturhistoriskt värde då de sammantaget visar på olika trender inom gravvårdskulturen. De ålderdomliga kalkstensvårdarna har ett högt kulturhistoriskt värde.

Kvarter B Gravplats nr 211-512 + ÖLM 1-2

Kvarteret omfattar gravplats nr 211-512 + ÖLM 1-2. Kvarteret utgör kyrkans västra del. Området omgärdas av åkermark i väst samt i norr. Kyrkan och kvarter A i öst samt skogsområde i söder.

Kvarter B.

Allmän karaktär

Se kvarter A.

Omgärdning

I väster och i norr trädkrans, i öster grusgång och i söder trädkrans.

Ingångar

Vegetation

Trädkransen utgörs av lindar samt en alm. Två almar och en lönn växer innanför trädkransen. Rygghäckar i östvästlig riktning: två klippta tujor ca 0,9 m hög, två friväxande rosenspirea ca 0,9 m hög samt två klippta oxbär ca 0,8-1,0 m höga. Vid gravkapellet friväxande spireabuskar, eventuellt tänkt som rygghäckar men den glesa planteringen gör att de uppfattas som fristående buskar. I nordsydlig riktning växer en klippt spirea ca 0,9-1,1 m hög. Längs trädkransen i norr växer en glest planterad rygghäck: en klippt spirea ca 0,9 m hög. Två mindre träd, häggmistlar, är placerade vid kyrkans entré i väst samt två glest planterade friväxande buskar vid kyrkans entré vid nordvästra hörnet. Två mindre friväxande rosenbuskar växer vid en grav.

Gångsystem

Krattade grusgångar samt övervuxna gångplattor i kalksten.

Gravvårdstyper

Längs med trädkransen dominerar äldre gravvårdar i kalksten, stenramsgravar förekommer och hällar samt en enhetlig stenramsgrav med kalksten och en gravkulle med två hällar. Även låga och breda vårdar i svart, röd och grå granit förekommer längs rygghäckarna. Vid västra trädkransen finns en obelisk. Varierad ålder på gravvårdarna, mest förekommande ca 1940-tal – 1980-tal. I gravkullen vilar kungliga kammarherren, greve Kristian August Vilhelm Ludvig Taube (1767-1801). Där också majoren och riddaren A L Lindekrona (1748-1832) begravd, jämte sin fru.

Byggnader

Övrigt

Gravkulle med två hällar, kraftigt överväxta med lava, i anslutning till dessa växer två almar. Överväxta kalkstensplattor leder fram till gravvårdarna. Där är också en soffa samt belysning placerad.

Kulturhistorisk bedömning

Kvarterets gravvårdar visar på en bred spännvidd av olika gravvårdstyper, de har ett kulturhistoriskt värde då de sammantaget visar på olika trender inom gravvårdskulturen. Kulturhistoriskt värde i enskilda gravvårdar, t e x obelisk, stenramsgravar, gravkulle med två hällar samt en gravvård med medaljong av Thorvaldsen.

Kvarter C Gravplats nr 513-546

Kvarteret omfattar gravplats nr 513-546 och har kyrkan i väster samt en del av kvarter B, i norr åkermark. I öster landsväg samt bebyggelse, i söder kvarter A.

Kvarter C.

Allmän karaktär

Kvarteret utgör en liten del av kyrkogården och ger intrycket av att domineras av äldre gravvårdar.

Omgårdning

I väst grusgång, i norr samt i öster trädkrans, och i söder grusgång.

Ingångar

I nordöstra hörnet från landsvägen, en enkelt utformad stentrappa.

Vegetation

Glest planterad klippt spireahäck längs trädkransen i norr, ca 0,9-1,0 m hög. I nordvästra hörnet en klippt rygghäck planterad i vinkel, try eller tuja, ca 1,5 m hög. I nordvästra hörnet växer även en syrenbuske.

Gångsystem

Krattade grusgångar.

Gravvårdstyper

Gravvårdar längs trädkransen i norr domineras av äldre gravvårdar. Vid kyrkans östra fasad låga och breda i grå och svart granit. Även håll och marmorvårdar. Varierad ålder på gravvårdarna, de flesta är från sekelskiftet 1900. En gravvård finns där bl a utsmyckningen har lossnat och de olika delarna står staplade på varandra.

Byggnader

Övrigt

Vattenpost med tillhörande redskap finns vid norra murens trädkrans. Belysning vid sakristian. Fågelbad.

Kulturhistorisk bedömning

Kulturhistoriskt värde i enskilda gravvårdar, marmorvårdarna bör lyftas fram.

Källor:

Broocman C F. Beskrifning öfver the i Östergötland..... . 1760.

Faksimilutgåva 1993.

Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.

Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering.

Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.

Ridderstad A. Östergötlands beskrivning. Andra delen. Stockholm 1918.

Tham W. Beskrifning öfver Linköpings län. Förra delen Stockholm 1854. Andra delen Stockholm 1855.

Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar. 2001.

Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919. Theorell A, Wästberg P, Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.

Widegren PD. Försök till en ny beskrivning över Östergötland. Första bandet 1817.

Andra bandet 1828. Faksimilutgåva 1993.

Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Muntliga uppgifter –

www.lantmateriet.se. Lantmäterikartor från 1764 och 1788.

www.tema.liu.se/kultarv/ Östgötabild.

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. Att gravnumren ofta börjar med "0" beror på att datorn ska kunna sortera materialet i rätt ordning. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen "onumr. S om 042". Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer: "ÖLM 1, ÖLM 2 o s v".

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen "granit" används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas sv (svart), gr (grå), r (röd), gr/r (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och S:a årtal: anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

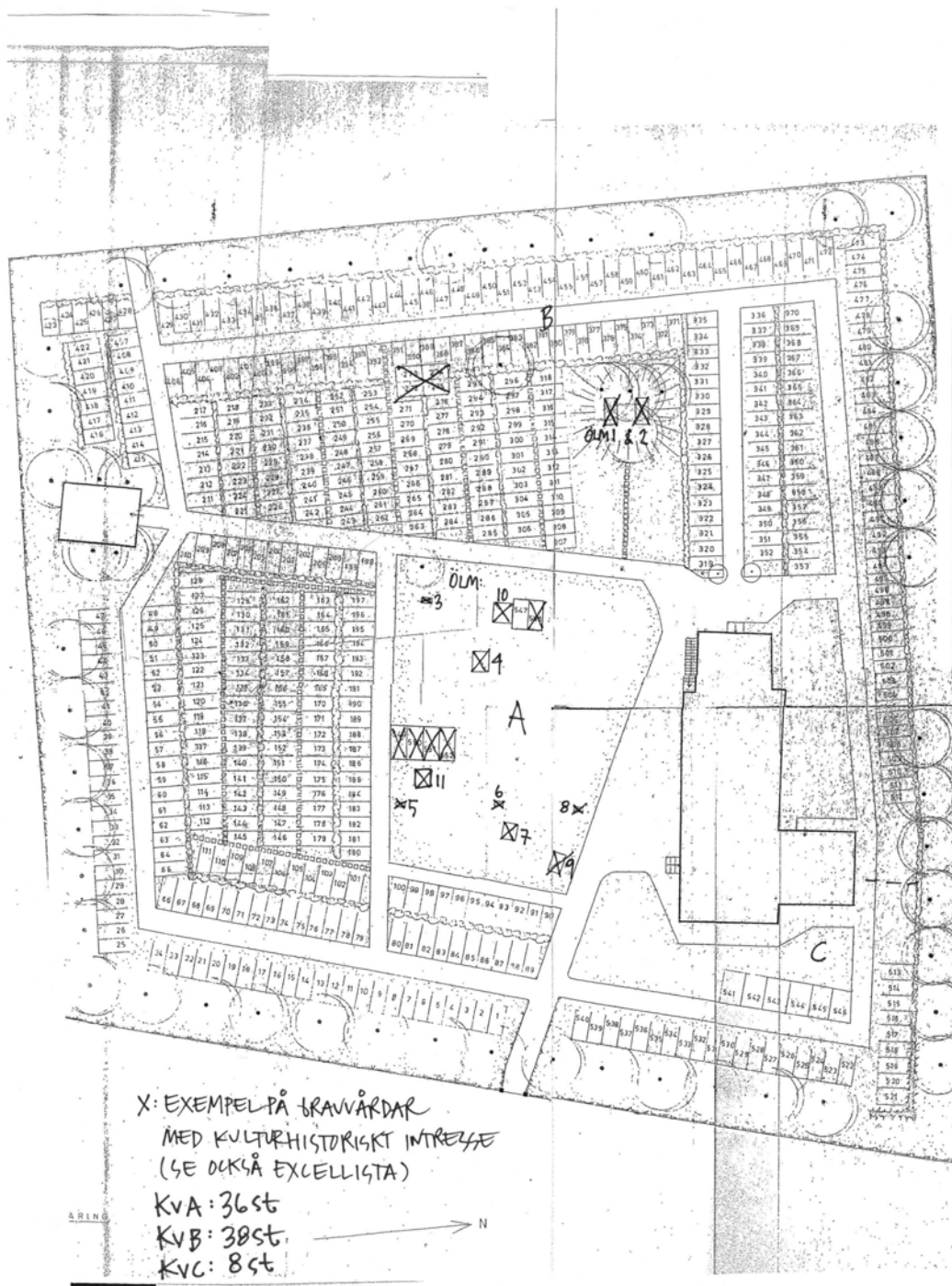
Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalthistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

Kartan visar exempel på kulturhistoriskt intressanta gravvårdar. Kartan kompletteras med excellista.